

فصلنامه علمی - پژوهشی طب مکمل، شماره ۳، پاییز ۱۳۹۳

دیدگاه دانشجویان پزشکی بیرجند در خصوص انواع طب مکمل

آزیتا فشارکی نیا^۱، بیتا بیجاری^{۲*}، عبدالعلی قربانی^۳

۱. دانشیار بیماری های اطفال، گروه اطفال، دانشکده پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی بیرجند، بیرجند، ایران.
۲. استادیار پزشکی اجتماعی، گروه پزشکی اجتماعی، دانشکده پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی بیرجند، بیرجند، ایران.
۳. پزشک عمومی، دانشگاه علوم پزشکی بیرجند، بیرجند، ایران.

تاریخ دریافت: ۹۲/۰۹/۰۱ تاریخ پذیرش: ۹۳/۰۹/۲۳

چکیده

مقدمه: علی رغم اینکه امروزه استفاده از طب مکمل در میان مردم عادی و بیماران افزایش یافته است ولی مطالعات کمی در مورد نگرش پزشکان در این زمینه وجود دارد. در این مطالعه بر آن شدیم که نگرش دانشجویان پزشکی را نسبت به انواع طب مکمل بررسی کنیم.

مواد و روش ها: این مطالعه مقطعی با استفاده از پرسشنامه ای محقق ساخته در مورد نگرش دانشجویان در خصوص انواع طب مکمل بر روی ۱۱۰ نفر دانشجوی سال اول و آخر پزشکی دانشگاه علوم پزشکی بیرجند در سال ۱۳۹۱ انجام شد. داده ها با استفاده از نرم افزار آماری SPSS نسخه ۱۶ و آزمون های آماری توصیفی، مجذور کای و آزمون تی مستقل در سطح معنی داری ۰/۰۵ مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

یافته ها: ۵۷/۳ درصد از دانشجویان سال اول بودند. در دانشجویان مورد مطالعه بیشترین نگرش مثبت (۱۴/۵ درصد) ۱۶ مربوط به دعا درمانی، بیشترین نگرش متوسط (۷۳/۶ درصد) ۸۱ در رابطه با گیاهان دارویی و بیشترین نگرش منفی (۸۵/۵ درصد) ۹۴ مربوط به زالو درمانی بود. نگرش منفی در دانشجویان سال آخر در مقایسه با دانشجویان سال اول در مورد طب گیاهی (۳۱/۹ درصد در برابر ۷/۹ درصد)، زالودرمانی (۹۳/۶ درصد در برابر ۷۹/۴ درصد) و بادکش (۸۷/۲ درصد در برابر ۶۸/۳ درصد)، به طور معنی داری بیشتر بود.

نتیجه گیری: نتایج مطالعه نشان داد اکثریت دانشجویان نسبت به طب مکمل نگرش متوسط تا مثبتی داشتند ولی نگرش منفی در دانشجویان سال آخر به خصوص در مورد طب سنتی ایرانی بیشتر بود. شرکت دوره های آموزشی طب مکمل جهت آشنایی بیشتر با انواع طب مکمل می تواند مفید باشد.

کلید واژه ها: طب مکمل، طب جایگزین، دانشجوی پزشکی، نگرش.

*نویسنده مسئول: E.mail: bita.bijari@yahoo.com

مقدمه

با وجود پیشرفت‌های شگرف در علوم پزشکی، امروزه استفاده از طب مکمل در میان مردم جهان افزایش یافته است (۱). این شاخه از طب شامل انواع روش‌های درمانی یا پیشگیری از بیماری‌ها است که روش و اثربخشی آن با طب مرسوم متفاوت است و به صورت معمول در دانشکده‌های پزشکی تدریس نمی‌شود (۲). در نقاط مختلف دنیا انواع طب مکمل کاملاً متفاوت است و تحت تأثیر فرهنگ، تاریخ، سطح تحصیلات و تمایل شخصی افراد قرار می‌گیرد. به رغم افزایش محبوبیت طب مکمل بین مردم، این طب سالیان زیادی از طب مرسوم جدا بوده است. از سال ۱۹۹۰ -وقتی که دیده شد بیلین‌ها دلار به خاطر آن خرج می‌شود و از هر سه آمریکایی، یک نفر از آن استفاده می‌کند در مجامع پزشکی به آن توجه ویژه شد (۳) و امروزه در برخی از کشورها وارد برنامه آموزشی طب مدرن شده است (۴).

با آنکه در سالیان اخیر طب سنتی ایران نیز در مجامع علمی و دانشگاهی ایران مطرح شده و دانشکده طب سنتی ایران رسماً گشایش یافته است، اما طب سنتی ایران هنوز هم برای مردم و هم برای جامعه پزشکی ایران ناشناخته است. در این راستا آگاهی از نگرش پزشکان به طب مکمل بسیار مهم است. مطالعات مختلف در تهران (۵)، سنندج (۶)، رفسنجان (۷)، چهارمحال و بختیاری (۸)، پراگ (۹)، ترکیه (۱۰) و انگلیس (۱۱) نتایج متضادی راجع به نگرش‌های کادر پزشکی نسبت به طب مکمل داشته‌اند.

آشنایی دانشجویان پزشکی و پزشکان با انواع طب مکمل و نگرش آنان در این زمینه می‌تواند در راهنمایی بیماران در خصوص استفاده یا عدم استفاده از یک روش خاص مؤثر باشد. پزشکان می‌باید اطلاعات جامع و درستی در این زمینه داشته باشند تا به خوبی بیماران را راهنمایی کرده خطرات و عوارض احتمالی آن را بدانند، توانایی ارائه مشاوره به بیماران را کسب کنند و پاسخ‌گوی سؤالات آنان باشند. در این راستا پیش‌فرض‌های دانشجویان در خصوص اثربخشی یا عوارض هر یک از انواع طب مکمل در مقایسه

با مطالب طب رایج مهم است. هدف از این مطالعه بررسی دیدگاه دانشجویان رشته پزشکی بیرجند نسبت به انواع طب مکمل و مقایسه نگرش دانشجویان سال اول که هنوز در خصوص طب رایج اطلاعات جامعی ندارند با دانشجویان سال آخر که در حال اتمام دوره پزشکی بوده و با مباحث پزشکی رایج آشنایی کامل دارند بود تا بدانیم که اطلاعاتی که دانشجویان پزشکی در طی دوره تحصیلی خود می‌آموزند تا چه حد روی نگرش آن‌ها نسبت به طب مکمل اثر می‌گذارد.

مواد و روش‌ها

در این مطالعه توصیفی - تحلیلی از نوع مقطعی، کلیه دانشجویان سال اول و آخر پزشکی دانشگاه علوم پزشکی بیرجند به صورت سرشماری طی ۳ ماه (مهر تا دی) سال ۱۳۹۱ مورد بررسی قرار گرفتند. شرط ورود به مطالعه، دانشجویی سال اول یا آخر بودن و شرط خروج از آن عدم همکاری دانشجو برای شرکت در طرح بود.

روش نمونه‌گیری به صورت سرشماری بود و تمام دانشجویان سال اول دانشگاه (۶۳ نفر) و سال آخر (۴۷ نفر) وارد مطالعه شدند. علت انتخاب این دو دوره مقایسه دیدگاه دو گروه از دانشجویان در ابتدای ورود به دانشگاه و دانشجویان سال آخر که در حال اتمام تحصیلات بوده و با مبانی طب رایج آشنایی کامل دارند بوده است.

پرسش‌نامه پژوهشگر به طریق خودساخته شامل مشخصات دانشجویان (سال تحصیلی) و سؤالاتی در مورد نگرش آنان در خصوص انواع طب مکمل (گیاه‌درمانی، حجامت، زالودرمانی، ماساژدرمانی، طب سوزنی، یوگا، بادکش، غذادرمانی، آب‌درمانی، رنگ‌درمانی، عطردرمانی، دعادرمانی، انرژی‌درمانی، ورزش‌درمانی و فصد) بود که در حضور پژوهشگر پس از توجیه دانشجویان و بیان اهداف طرح، به وسیله آنان تکمیل می‌شد.

سؤالات پرسش‌نامه شامل ۵ سوال به شرح زیر بود:

۱. اعتقاد به مفید بودن هر یک از انواع طب مکمل در درمان بیماری‌ها،

مثبت، بین ۶ تا ۱۰ نگرش متوسط و کمتر از ۶ نگرش منفی در نظر گرفته می شد. داده‌ها با استفاده از نرم‌افزار آماری SPSS نسخه ۱۶ و آزمون‌های آمار توصیفی و آزمون مجذور کای و آزمون تی مستقل در معنی‌داری $\alpha < 0/05$ مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند.

یافته‌ها

در این مطالعه تعداد ۱۱۰ نفر از دانشجویان پزشکی سال اول و سال آخر شرکت کردند. ۶۳ نفر (۵۷/۳٪) از دانشجویان در سال اول و ۴۷ نفر (۴۲/۷٪) در سال آخر پزشکی مشغول به تحصیل بودند. اکثریت دانشجویان شرکت‌کننده ۷۳ نفر (۶۶/۴٪) دختر و تعداد ۳۷ نفر (۳۳/۶٪) پسر بودند.

میانگین نمره نگرش در دانشجویان مورد مطالعه در خصوص انواع طب مکمل بین $4/6 \pm 2/5$ تا $8/7 \pm 2/5$ قرار داشت (از حداکثر ۱۵ نمره). بیشترین میانگین نمره نگرش مربوط به ورزش درمانی و گیاه درمانی و کمترین میانگین مربوط به زالودرمانی بود (جدول ۱).

بیشترین نگرش مثبت در دانشجویان مورد مطالعه در مورد طب مکمل مربوط به دعامرمانی (۱۴/۵٪) ۱۶ نفر، و بیشترین نگرش منفی در رابطه با زالودرمانی (۸۵/۵٪) ۹۴ نفر مشاهده شد (جدول شماره ۲).

نگرش منفی در مورد یوگا ($p=0/014$)، بادکش ($p=0/006$) و دعامرمانی ($p=0/003$) در پسران در حد معنی‌داری بیشتر از دخترها بود. همچنین در دانشجویان سال آخر نگرش منفی در مورد طب گیاهی ($p=0/002$)، زالودرمانی ($p=0/026$)، بادکش ($p=0/02$) در حد معنی‌داری بیشتر از دانشجویان سال اول بود (جدول شماره ۳). در خصوص سایر انواع طب مکمل ارتباط آماری معنی‌داری بین نگرش دانشجویان سال اول با سال آخر و یا دانشجویان دختر و پسر مشاهده نشد $p > 0/05$.

بحث:

در دانشجویان مورد مطالعه بیشترین نگرش مثبت در مورد طب مکمل مربوط به دعامرمانی، بیشترین نگرش متوسط

۲. اعتقاد به اینکه طب مکمل باید جزء سیستم استاندارد بهداشت جامعه باشد،

۳. دارا بودن دیدگاه کامل و کل‌نگر برای پیشگیری و درمان بیماری‌ها (در این شیوه‌های درمانی پزشک به درمان کلیت بیماری می‌پردازد؛ زیرا شرایط بیماری و یا سلامت بر کل ارگانیسم بدن اثر می‌گذارد. بنابراین شخص به عنوان یک «کل» در نظر گرفته می‌شود و هیچ جزئی به تنهایی معنا ندارد و پزشک باید به مجموعه عوامل توجه کند. لذا این درمانگران معتقدند که «بیمار» را درمان می‌کنند نه بیماری را)،

۴. اعتقاد به داشتن کارایی بیشتر طب مکمل نسبت به طب مدرن در پیشگیری و درمان بیماری‌ها،

۵. اعتقاد به اینکه این طب فقط توسط افراد کم-اطلاع مورد استفاده قرار می‌گیرد.

که دانشجویان با انتخاب یکی از گزینه‌های کاملاً مخالف (۰) مخالف (۱) موافق (۲) و کاملاً موافق (۳) به آن‌ها پاسخ می‌داد.

پیش‌نویس پرسش‌نامه بر اساس بررسی متون توسط مجری تدوین شد و به وسیله چند نفر از افراد مجرب در زمینه طب مکمل مورد بازبینی قرار گرفت و پس از اعمال نظریات افراد خبره نسخه نهایی آن تهیه شد. جهت بررسی روایی و پایایی پرسش‌نامه از نظریات چند نفر از اعضای هیئت علمی باتجربه در زمینه پرسش‌نامه‌ها و محاسبه ضریب آلفای کرونباخ استفاده شد. اعتبار ظاهری و محتوایی پرسش‌نامه مورد تأیید چند نفر از اعضای هیئت علمی مجرب دانشگاه قرار گرفت و جهت بررسی پایایی آن پس از تکمیل آزمایشی حدود ۳۰ پرسش‌نامه از محاسبه ضریب آلفای کرونباخ استفاده شد که مقدار آن ۰/۹۱ محاسبه شد. بر اساس گزینه پاسخ داده‌شده توسط دانشجویان، دامنه نمرات بین ۰ تا ۱۵ قرار می‌گرفت. جهت طبقه‌بندی سطح نگرش بصورت منفی، متوسط و مثبت از تفاضل حداکثر و حداقل نمرات کسب شده و تقسیم بر تعداد طبقات (سه طبقه) استفاده شد که به صورت قراردادی در صورتیکه نمره دانشجویان بین ۱۱ تا ۱۵ بود نگرش

در مطالعه دانشگاه مینه‌سوتا (۱۲) روی دانشجویان و استادان داروسازی، نگرش هر دو گروه نسبت به طب مکمل مثبت بود. عده زیادی از هر دو گروه ۸۴٪ از استادان و ۸۳٪ از دانشجویان گفته بودند که طب مکمل باید در برنامه آموزش درسی گنجانده شود. و اطلاع‌داشتن از آن برای آنان مهم است و آنان باید بتوانند با بیماران خود راجع به روش‌های درمانی شایع طب مکمل صحبت کنند.

در این مطالعه از میان انواع طب مکمل بیشترین نگرش مثبت نسبت به دعامرمانی بود. از آنجائی که دعا در بهبود بیماران و اعتقادات اسلامی ما از دیر زمان نقش داشته، مورد توجه قرار گرفته است. در مرحله بعد نگرش مثبت نسبت به گیاهان دارویی دیده شد. گیاه‌درمانی به علت اثرات مفید و مؤثر بر بسیاری از بیماری‌ها که در طی سالیان دراز از آن دیده شده، در میان عموم مردم نیز مورد توجه قرار دارد و همچنین استفاده روزافزون از داروهای گیاهی توسط پزشکان، استقبال بیماران از این داروها در درمان بیماری‌ها و عوارض جانبی کمتر آن‌ها باعث شده تا دانشجویان پزشکی نگرش مثبتی نسبت به آن‌ها داشته باشند.

در مطالعه حاضر ضعیف‌ترین نگرش نسبت به زالودرمانی دیده شد. همچنین در دانشجویان سال آخر نسبت به دانشجویان سال اول در حد معنی‌داری نگرش ضعیف نسبت به گیاهان دارویی، زالودرمانی و بادکش‌درمانی بیشتر بود. دانشجویان سال اول عقاید عموم مردم را نشان می‌دهند. با توجه به اینکه گیاهان دارویی، زالودرمانی و بادکش، ارکان اصلی طب سنتی ایرانی هستند نگرش ضعیف‌تر در دانشجویان سال آخر می‌تواند به دلیل عدم آشنایی آنان با طب سنتی ایرانی باشد.

امروزه در کشورهای پیشرفته برآند تا با گنج‌نیدن دوره‌هایی از آموزش طب مکمل در برنامه درسی دانشجویان پزشکی اطلاعات آن‌ها را در این زمینه بالا ببرند تا آن‌ها بتوانند به خوبی بیماران را در مورد استفاده از این طب راهنمایی کنند، خطرات و عوارض احتمالی این شاخه از

در رابطه با داروهای گیاهی و بیشترین نگرش منفی در رابطه با زالودرمانی بود.

در یک مطالعه در دانشگاه تهران (۵) روی دانشجویان پزشکی سال پنجم - ششم و دستیاران سال اول راجع به نگرش نسبت به طب سنتی ایران و مبانی اصلی آن (گیاهان دارویی، حجامت، زالودرمانی و فصد) دیده شد که بیشتر افراد شرکت‌کننده به‌رغم اطلاع ناکافی نسبت به طب سنتی نسبت به آن نگرش مثبت داشتند. دانشجویان در حد معنی‌داری بیشتر از دستیاران نسبت به حجامت و زالودرمانی نگرش مثبت داشتند.

در یک مطالعه در سال ۱۳۸۰ در سنج (۶) روی جامعه پزشکان، داروسازان، ماماها و دندان‌پزشکان مشخص شد که ۵۳/۲٪ آن‌ها نسبت به تجویز داروهای گیاهی نگرش مثبت داشتند. در مطالعه‌ای در رفسنجان (۷) روی پزشکان عمومی فقط ۵٪ آنان نسبت به طب مکمل نگرش مثبت داشتند. در مطالعه‌ای روی پزشکان عمومی و متخصص استان چهارمحال و بختیاری (۸) راجع به حجامت، مشخص شد که ۱۸٪ آنان نسبت به آن نگرش مثبت داشتند.

در مطالعه دیگری در پراگ (۹) روی ۱۱۳ دانشجوی سال اول و ۱۶۵ دانشجوی سال سوم داروسازی در هر دو گروه نگرش نسبت به طب مکمل مثبت بود. دانشجویان سال اول در حد معنی‌داری نسبت به دانشجویان سال سوم نسبت به گذراندن یک دوره آموزشی طب مکمل تمایل نشان دادند.

در یک مطالعه در ترکیه (۱۰) روی دانشجویان پزشکی سال اول، پنجم و ششم، دانشجویان سال اول نگرش مثبت‌تری نسبت به طب مکمل داشتند. با افزایش سال تحصیلی این نگرش مثبت و اشتیاق برای دریافت تعلیم و اطلاعات در مورد طب مکمل کمتر می‌شد. در یک مطالعه در انگلیس فورونهم (۱۱) بین دانشجویان سال اول و سوم پزشکی، دانشجویان سال سوم نگرش منفی‌تری نسبت به طب مکمل داشتند و نیز نسبت به یادگیری آن علاقه کمتری نشان می‌دادند.

طب را بدانند و توانائی ارائه مشاوره به بیماران را داشته باشند.

از محدودیت‌های مطالعه حاضر بررسی تنها دانشجویان دو دوره تحصیلی سال اول و آخر و حجم نمونه کم آن به دلیل تعدا کم این دانشجویان می‌باشد که در صورتی که مطالعات بیشتر با حجم نمونه بالاتر و در سال‌های مختلف تحصیلی انجام شود، دیدگاه دانشجویان به صورت دقیق‌تری مشخص خواهد شد. همچنین با توجه به موقعیت جغرافیایی و اعتقادات و رسوم رایج در بین مردم این منطقه نتایج مطالعه قابل تعمیم به سایر دانشجویان در بقیه شهرهای کشور نمی‌باشد.

نتیجه‌گیری: با توجه به اینکه در این مطالعه دانشجویان سال آخر نگرش منفی‌تری نسبت به دانشجویان سال اول در مورد طب مکمل داشتند شرکت در دوره‌های آموزشی آشنایی با انواع طب مکمل، به خصوص طب سنتی ایرانی در طی دوره تحصیلی می‌تواند در خصوص افزایش آگاهی دانشجویان پزشکی در این زمینه مؤثر باشد.

تشکر و قدردانی

این مقاله حاصل پایان نامه دانشجویی با عنوان «بررسی نگرش و عملکرد دانشجویان سال اول و آخر پزشکی دانشگاه علوم پزشکی بیرجند راجع به طب مکمل» می‌باشد که با شماره ۶۰۳ در شورای پژوهشی دانشگاه علوم پزشکی بیرجند به تصویب رسیده است. همچنین با مجوز شماره ۱۱-۰۵-۱۳۹۰ مورخ ۹۰/۱۱/۱۸ مورد تأیید کمیته اخلاق قرار گرفته است.

جدول ۱- میانگین نمره نگرش در خصوص طب مکمل دانشجویان پزشکی سال اول و آخر دانشگاه علوم پزشکی بیرجند

نوع طب مکمل	تمام دانشجویان		
	انحراف معیار \pm میانگین	انحراف معیار \pm میانگین	انحراف معیار \pm میانگین
گیاه درمانی	۸/۴۰ \pm ۲/۴۵	۹/۳۰ \pm ۲/۲۰	۷/۱۹ \pm ۲/۲۵
حجامت	۵/۵۳ \pm ۲/۸۷	۵/۷۷ \pm ۳/۰۸	۵/۲۱ \pm ۲/۵۷
زالودرمانی	۴/۶۵ \pm ۲/۴۹	۴/۶۹ \pm ۲/۵۲	۴/۵۹ \pm ۲/۴۸
ماساژدرمانی	۷/۶۰ \pm ۲/۸۵	۸/۰۳ \pm ۳/۰۴	۷/۰۲ \pm ۲/۴۹
طب سوزنی	۶/۶۶ \pm ۲/۶۱	۶/۸۴ \pm ۲/۹۳	۶/۲۴ \pm ۲/۱۱
یوگا	۶/۹۰ \pm ۲/۸۹	۶/۸۴ \pm ۳/۳۱	۶/۹۷ \pm ۲/۲۵
بادکش	۵/۰۶ \pm ۲/۳۸	۵/۲۶ \pm ۲/۷۰	۴/۶۵ \pm ۱/۸۲
غذادرمانی	۸/۳۴ \pm ۲/۷۱	۸/۵۳ \pm ۲/۵۷	۸/۰۸ \pm ۲/۸۸
آب درمانی	۷/۴۹ \pm ۲/۸۶	۷/۳۹ \pm ۲/۷۸	۷/۶۱ \pm ۲/۹۸
رنگ درمانی	۵/۰۸ \pm ۲/۵۷	۴/۸۷ \pm ۲/۸۳	۵/۳۶ \pm ۲/۱۸
عطر درمانی	۵/۰۹ \pm ۲/۹۶	۵/۰۱ \pm ۳/۱۳	۵/۱۹ \pm ۲/۷۳
دعا درمانی	۷/۳۶ \pm ۳/۴۵	۷/۸۷ \pm ۳/۷۰	۶/۶۸ \pm ۲/۹۷
انرژی درمانی	۶/۷۲ \pm ۳/۱۸	۶/۹۵ \pm ۳/۴۶	۶/۴۲ \pm ۲/۷۸
ورزش درمانی	۸/۷۵ \pm ۲/۵۲	۸/۷۴ \pm ۲/۵۶	۸/۷۶ \pm ۲/۵۰
فصد	۴/۸۳ \pm ۲/۱۰	۴/۸۲ \pm ۲/۰۲	۴/۸۵ \pm ۲/۲۱

جدول ۲- توزیع فراوانی نوع نگرش دانشجویان پزشکی سال اول و آخر دانشگاه علوم پزشکی بیرجند در خصوص طب مکمل

نوع طب مکمل	منفی	متوسط	مثبت
	(درصد)تعداد	(درصد)تعداد	(درصد)تعداد
گیاه درمانی	۲۰(۱۸/۲)	۸۱(۷۳/۶)	۹(۸/۲)
حجامت	۷۲(۶۵/۵)	۳۶(۳۲/۷)	۲(۱/۸)
زالودرمانی	۹۴(۸۵/۵)	۱۵(۱۳/۶)	۱(۰/۹)
ماساژدرمانی	۴۲(۳۸/۲)	۵۸(۵۲/۷)	۱۰(۹/۱)
طب سوزنی	۵۵(۵۰)	۵۰(۴۵/۵)	۵(۴/۵)
یوگا	۵۰(۴۵/۵)	۵۱(۴۶/۴)	۹(۸/۲)
بادکش	۸۴(۷۶/۴)	۲۶(۲۳/۶)	۰(۰)
غذادرمانی	۲۸(۲۵/۵)	۶۸(۶۱/۸)	۱۴(۱۲/۷)
آب درمانی	۳۹(۳۵/۵)	۶۱(۵۵/۵)	۱۰(۹/۱)
رنگ درمانی	۸۱(۷۳/۶)	۲۸(۲۵/۵)	۱(۰/۹)
عطر درمانی	۸۶(۷۸/۲)	۲۰(۱۸/۲)	۴(۳/۶)
دعا درمانی	۴۳(۳۹/۱)	۵۱(۴۶/۴)	۱۶(۱۴/۵)
انرژی درمانی	۶۱(۵۵/۵)	۴۰(۳۶/۴)	۹(۸/۲)
ورزش درمانی	۲۳(۲۰/۹)	۷۲(۶۵/۵)	۱۵(۱۳/۶)
فصد	۹۰(۸۱/۸)	۲۰(۱۸/۲)	۰(۰)

جدول ۳- مقایسه میزان نگرش دانشجویان سال اول و آخر در خصوص گیاهان دارویی، زالو و بادکش درمانی

متغیر	مقطع تحصیلی	منفی	متوسط	مثبت	جمع	آزمون مجذور کای p-value
گیاهان دارویی	اول	۵۰(٪۷/۹)	۵۰(٪۷۹/۴)	۸(٪۱۲/۷)	۶۳(٪۱۰۰)	۰/۰۰۲
	آخر	۱۵(٪۳۱/۹)	۳۱(٪۶۶)	۱(٪۲/۱)	۴۷(٪۱۰۰)	
زالودرمانی	اول	۵۰(٪۷۹/۴)	۱۳(٪۲۰/۶)	۰	۶۳(٪۱۰۰)	۰/۰۲۶
	آخر	۴۴(٪۹۳/۶)	۲(٪۴/۳)	۱(٪۲/۱)	۴۷(٪۱۰۰)	
بادکش	اول	۴۳(٪۶۸/۳)	۲۰(٪۳۱/۷)	۰	۶۳(٪۱۰۰)	۰/۰۲
	آخر	۴۱(٪۸۷/۲)	۶(٪۱۲/۸)	۰	۴۷(٪۱۰۰)	

References :

1. Kessler RC, Davis RB, Foster DF, Van Rompay MI, Walters EE, Wilkey SA, et al. Long-term trends in the use of complementary and alternative medical therapies in the United States. *Annals of internal medicine*. 2001;135(4):262-268.
2. National center for complementary and alternative medicine (NCCAM). what is complementary and alternative medicine.2004.available online at <http://www.nccam.nih.gov/health/whatisnccam/websites>
3. Eisenberg DM, Kessler RC, Foster C, Norlock FE, Calkins DR, Delbanco TL. Unconventional medicine in the United States--prevalence, costs, and patterns of use. *New England Journal of Medicine*. 1993;328(4):246-252.
4. Carlston M, editor The revolution in medical education: complementary medicine joins the curriculum. *The Healthcare Forum journal*.1998; 41(6):25-29.
5. Naghibi Harat Z, Jalali N, Zarafshan M, Ebadiani M, Karbakhsh M. A glance on Iranian traditional medicine and determining the medical students perspective. *Iranian Journal of Medical Ethics and History of Medicine*. 2008;1(3):45-54. [Persian]
6. Sanoubar Tahaiee N, Rashidi K, Hazhir MS. Survey of Sanandaj medical society members attitudes and extent of their knowledge about herbal drugs and their prescription in 2001. *Scientific Journal of Kurdistan University of Medical Sciences*. 2006;11(3):44-48. [Persian]
7. Mirzai V, Saiadi AR, Heydarinasab M. Knowledge and attitude of Rafsanjan physicians about complementary and alternative medicine. *Zahedan Journal of Research in Medical Sciences*. 2011;13(6):20-24. [Persian]
8. Banaiyan SH, Rasti Boroujeni M, Shirmardi SA, Khayri S, Saadat M. Knowledge and attitude of physicians about cupping in Chaharmahal va bakhtiari province, 2007. *Shahrekord university of medical sciences Journal*. 2009;10(4):19-24. [Persian]
9. Pokladnikova J, Lie D. Comparison of attitudes, beliefs, and resource-seeking behavior for CAM among first-and third-year Czech pharmacy students. *American journal of pharmaceutical education*. 2008;72(2): 24.
10. Akan H, Izbirak G, Kaspar EÇ, Kaya ÇA, Aydın S, Demircan N, et al. Knowledge and attitudes towards complementary and alternative medicine among medical students in Turkey. *BMC complementary and alternative medicine*. 2012;12(1):115.
11. Furanham A, McGill C. Medical students' attitudes about complementary and alternative medicine. *The journal of alternative and complementary medicine*. 2004; 9 (2):275-284.
12. Harris IM, Kingston RL, Rodriguez R, Choudary V. Attitudes towards complementary and alternative medicine among pharmacy faculty and students. *American journal of pharmaceutical education*. 2006;70(6):129.

The study of Birjand medical students' attitude toward types of complementary medicine

Fesharakinia A¹, Bijari B^{*2}, GHorbani AA³

1. Associate Professor, Department of Pediatrics, Faculty of medicine, Birjand University of Medical Sciences, Birjand, Iran.
2. Assistant Professor of community medicine, Faculty of medicine, Birjand University of Medical Sciences, Birjand, Iran.
3. General Practitioner, Birjand University of Medical Sciences, Birjand, Iran.

Received: 22 November, 2013; Accepted: 14 December, 2014

Abstract

Introduction: Despite recent increase in the use of complementary medicine among general population and patients, there are a few studies about physicians' attitude in this area. This study was carried out to study medical students' attitude toward complementary medicine.

Methods: This cross-sectional study was carried out using a researcher-made questionnaire regarding medical students' attitude about complementary medicine on 110 first and last year medical students of Birjand University of Medical Sciences in 2011. Data was analyzed by SPSS 16 using descriptive statistics, Chi-square, and independent t-test at significant level of 0.05.

Results: 63(57.3%) of students were in their first year of education. In the studied students, the most positive attitude was toward prayer therapy (14.5%), the most average attitude was about herbal medicine (73.6%) and the weakest attitude was toward leech therapy (85.5%). There was significantly higher week attitude in last year students comparing to first year students about herbal medicine (31.9% versus 7.9%), leech therapy (93.6% versus 79.4%) and dry cupping (87.2% versus 68.3%).

Conclusion: Results showed that the majority of students had an average to positive attitude about complementary medicine, but negative attitude toward complementary medicine, especially Iranian traditional medicine, was higher in last year students. Some educational courses for being familiar with complementary medicine can be useful.

Key words: Complementary medicine, alternative medicine, medical student, attitude.

*Corresponding author: E.mail: bita.bijari@yahoo.com